

3.3.2026

Oikeusministeriölle
Posti Group Oyj:n lausunto asiassa VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoja työryhmän mietinnöstä, joka sisältää ehdotuksen uudeksi valmiuslaiksi. Posti Group Oyj (myöhemmänä Posti) esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä

Posti kannattaa valmiuslain päivittämistä muuttuneeseen turvallisuusympäristöön. Posti on Suomessa huoltovarmuuskriittinen toimija ja Puolustusvoimien strateginen kumppani, jonka toimintaan vaikuttavat yhtä aikaa useat turvallisuusuhat ja häiriötekijät kuten kyberturvallisuuteen kohdistuvat riskit, kansalliset ja paikalliset onnettomuudet tai häiriöt sekä kansainväliset ja geopoliittiset jännitteet. Postin toiminta perustuu jatkuvaan vuorovaikutukseen viranomaisten, asiakkaiden ja muiden logistiikkatoimijoiden kanssa, ja yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden varmistaminen edellyttää, että tämä yhteistyö voi toimia selkeiden, ajantasaisten ja yhteensovitettujen velvoitteiden puitteissa. Päivitetty valmiuslaki on siten tärkeä osa toimintaympäristöä, jossa Posti voi täyttää tehtävänsä luotettavasti myös poikkeusoloissa. Tämän lausunnon puitteissa Posti keskittyy välttämättömien postipalveluiden turvaamiseen sekä niiden toteuttamiseen.

32 § Määritelmät

Mietinnön 32 §:ssä elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin vastiketta vastaan luovuttaa hyödykkeitä. Samassa pykälässä kuitenkin todetaan kohdassa 5, että hyödykkeellä tarkoitetaan aineellisia ja aineettomia hyödykkeitä, ei kuitenkaan palveluja. Näin määritelmät yhdessä tarkoittavat, että elinkeinonharjoittajan määritelmä ei kattaisi palveluntarjoajia, vaikka suuri osa kriittisistä yhteiskunnallisista toiminnoista kuten posti- ja logistiikkapalvelut sekä muut välttämättömät infrastruktuuripalvelut ovat nimenomaan palvelutuotantoa. Luonnoksessa ei ole perusteltu palvelujen sulkemista pois hyödykkeen määritelmästä.

Tulkintaerojen välttämiseksi ja sääntelyn soveltamisalan selkeyttämiseksi tarpeeksi kattavaksi pidämme perusteltuna, että elinkeinonharjoittajan määritelmää täsmennetään lisäämällä siihen maininta palvelutoiminnasta, esimerkiksi lisäämällä sanamuotoon kohta ”tai palveluntarjoaja”. Lisäksi katsomme, että 32 §:ään tulisi lisätä myös palveluiden oma määritelmä, koska pykälän nykyinen sanamuoto rajaa palvelut hyödykkeiden ulkopuolelle ilman, että palvelujen käsitettä kuvataan erikseen. Palveluiden selkeä määrittely parantaisi oikeusvarmuutta ja varmistaisi, että säännökset kattavat tarkoituksenmukaisesti sekä hyödykkeiden että palveluiden tarjoajat.

69 § Siirtyneen väestön ilmoitusvelvollisuus

Posti ehdottaa, että 69 §:ään lisätään säännös, jonka mukaan väestönsiirroista ilmoitettaviin tietoihin sisällytetään myös henkilön vakituinen osoitetieto, ja että kunnan tulee toimittaa nämä osoitetiedot Postille 137 §:ssä säädettyjen välttämättömien postipalvelujen turvaamiseksi.

Välttämättömien postipalvelujen turvaaminen poikkeusoloissa edellyttää, että postilähettykset voidaan toimittaa oikeaan osoitteeseen myös kaikille siirretyille henkilöille. Postinjakelua ei voida suorittaa ilman osoitetietoa. Poikkeusoloissa väestönsiirrot voivat tapahtua nopealla aikataululla, jolloin osoitetietojen ajantasaisuus korostuu. Mikäli postiyrityksillä ei ole tietoa väestön siirroista aiheutuneista osoitteenmuutoksista, viranomaisten kriittinen viestintä, mukaan lukien turvallisuuteen, terveyteen ja toimeentuloon liittyvät ilmoitukset, voi vaarantua.

Lausunnolla olevassa pykäläehdotuksessa kunta veloitetaan toimittamaan henkilön yksilöintiä koskevat tiedot Digi- ja väestötietovirastolle. Katsomme, että tietosisältöön tulee lisätä myös osoitetiedot, ja että asetuksen tulee varmistaa tietojen toimittaminen yleispalveluntarjoajaksi nimetyille postiyritykselle välittömästi ja viiveettä. Tämä on välttämätöntä, jotta 137 §:n velvoite välttämättömien postipalveluiden turvaamisesta voidaan tosiasiallisesti toteuttaa.

137 § Välttämättömien postipalveluiden turvaaminen

Posti pitää tärkeänä, että välttämättömien postipalveluiden saatavuus voidaan turvata kaikissa olosuhteissa. Mietinnössä on tehty postimarkkinan ja postilain muutosten vuoksi tarpeellisia päivitysehdotuksia nykyiseen valmiuslakiin.

Lausunnolla olevassa luonnoksessa ei ole määritetty, mitä valmiuslaissa tarkoitettaisiin välttämättömillä postipalveluilla ja luonnostelluissa perusteluteksteissä käytetyt ilmaisut ja esimerkit voisivat laajentaa säännöksen soveltamisalaa merkittävästi ja ennakoimattomasti. Lain soveltamisen ja oikeusvarmuuden kannalta täsmälliset määrittelyt ovat erittäin keskeisiä, eikä termejä tulisi käyttää väljästi ilman määrittelyä. Postilaissa postipalvelu, kirjelähetys ja postipaketti ovat tarkoin määriteltäviä termejä. Lausunnolla olevassa säädöstekstissä on 137 §:n 1 momentin 3 kohdassa mainittu toimivaltuuksien kohteena viranomaisten lähettämät kirjeet ja muut viestit. Epäselväksi

jää, mitä muilla viesteillä tässä yhteydessä tarkoitetaan. Perusteluteksteissä tulkintaa pyritään esimerkillä lisäksi laajentamaan kriittisten varaosien kuljettamiseen. Selkeintä olisi valmiuslaissa viitata postilain määritelmiin.

Pykälän 137 perustelutekstissä todetaan pykälätekstiä vastaavasti, että toimivaltuuksia voitaisiin soveltaa *vain välttämättömien postipalvelujen* turvaamiseksi. Toimivaltuudet voisivat perustelujen mukaan olla lisäksi tarpeen myös *muun yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömän palvelun* turvaamiseksi ilman, että tällaista palvelua on säädöstekstissä mainittu tai myöskään perusteluissa tarkemmin avattu. Posti toteaa, että useiden kriittisten toimialojen toiminta tarvitsee kirjepalveluiden lisäksi myös tavaralähetyksiä, kuten pakettipalveluita. Toimivaltuuksia ei kuitenkaan voi pykälätekstissä mainittujen kirjepalvelujen ohi laajentaa pelkästään perustelutekstillä hyvinkin laajaan toimijajoukkoon mm. pakettipalveluissa. Viittaaminen perusteluissa ”laajassa merkityksessä vastaaviin palveluihin”, kuin joita postilaissa säännellyt postiyritykset tarjoavat, ei ole riittävää ja voisi laajentaa toimivaltuuksia ennalta-arvaamattomiin palveluihin. Jos on tarkoitettu laajennusta kirjepalveluista nimenomaan pakettipalveluihin, niin säädöstekstiä pitää muuttaa yksiselitteisesti vastaamaan tavoiteltua tarkoitusta ja perusteluja on huomattavasti tarkennettava. Huomautamme, että mietinnön perustuslainmukaisuuden arviointiin liittyvässä luvussa 12.5.5 (julkisten hallintotohtävien antamisesta muille kuin viranomaisille) on 137 §:ää tarkasteltu ainoastaan kirjepalveluja koskevien velvollisuuksien näkökulmasta.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu tilojen, kaluston tai palveluihin liittyvien tehtävien siirtäminen palveluntarjoajalta toiselle ei ole ongelmallista, eikä se välttämättä kaikissa tilanteissa tuo toivottua operatiivista hyötyä. Postipalveluiden tuottaminen perustuu kokonaisuuteen, jossa jakeluverkko, lajittelu- ja kuljetuslogistiikka, tietojärjestelmät, tietoturvakäytännöt ja viranomaisyhteydet muodostavat keskenään tiiviisti integroidun ketjun. Näitä rakenteita ei ole suunniteltu siirrettäviksi tai yhdistettäväksi lyhyellä aikataululla eri toimijoiden välillä. Suora resurssien tai palveluiden siirto voi aiheuttaa haasteita erityisesti järjestelmien ja prosessien yhteensopimattomuuden vuoksi ja näiden yhdistäminen poikkeusoloissa voi aiheuttaa operatiivista riskiä.

Korostamme, että tämä ei tarkoita, etteikö postiyritysten tule voida tukea viranomaisia poikkeusoloissa. Katsomme kuitenkin, että tehokkain tapa turvata välttämättömät postipalvelut on varmistaa, että kukin toimija voi ylläpitää oman verkostonsa toimivuutta mahdollisimman häiriöttömästi ja että operatiiviset ratkaisut sovitetaan yhteen toimijoiden kanssa tapauskohtaisesti. Näin varmistetaan, että lainsäädännön tavoite välttämättömien postipalveluiden turvaamisesta toteutuu mahdollisimman luotettavasti.

Pykälän 2 momentissa on ehdotettu mahdollisuus asettaa postiyritykselle velvoite viranomaiskirjeiden toimittamiseen. Posti tunnistaa ja pitää tärkeänä, että journalistinen tiedonvälitys ja painettujen sanomalehtien jakelu voivat olla merkittävä kanava kansalaisten tiedonsaannin turvaamisessa tilanteissa, joissa digitaalinen jakelu on häiriintynyt. Myös poikkeusoloissa tiedonvälityksen monikanavaisuus on koko

yhteiskunnan etu. Samalla katsomme, että kriisitilanteissa postipalvelujen kapasiteettia on voitava kohdentaa ensisijaisesti viranomaiskirjeiden ja muiden kriittisten viestien välittämiseen, mikäli jakeluresursseja joudutaan priorisoimaan. Tämä korostaa sitä, että henkeä, terveyttä ja turvallisuutta koskevien viranomaiskirjeiden tehokas perillemeno on postijärjestelmän ensisijainen tehtävä vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Posti toteaa, että perusteluissa mainittu mahdollisuus määrätä postiyritys priorisoimaan viranomaiskirjeet muun kirjepostin kustannuksella tulisi kirjata selvyiden vuoksi myös pykälätekstiin.

Välttämättömien postipalvelujen turvaamisessa on tärkeää, että viranomaisten asettamat alueelliset rajoitukset ja turvallisuusmääräykset määrittävät toiminnan reunaehdot etenkin alueilla, joille meneminen on vaarallista tai joilla on käytössä vapaaehtoinen evakuointi. Henkilöstöä ei voida velvoittaa toimimaan alueilla, joihin liittyy merkittävä ja hallitsematon turvallisuusriski, ellei viranomainen ole tehnyt päätöstä, joka osoittaa tehtävän kriittisyyden yhteiskunnan toimivuuden kannalta sekä varmistaa, että asianmukaisista suojaustoimista on huolehdittu. Mahdollisuus vapauttaa tai määrätä kriittinen posti- ja logistiikka-alan henkilöstö palaamaan rajoitusalueelle edellyttää aina viranomaispäätöstä, jonka tulee perustua näiden edellytysten täyttymiseen.

Muut huomiot

Valmiuslain jatkovalmistelussa lain 23 lukuun tulisi lisätä säännös, jonka nojalla postiyritykselle voitaisiin korvata sellaisia kustannuksia tai vahinkoja, joita sille syntyy ehdotetun 137 §:n perusteella määrättävien toimintavelvoitteiden toteuttamisesta, mukaan lukien korvaus mahdollisesta elinkeinotoiminnan estymisestä.

Työryhmän mietintö sisältää virheellistä tietoa huoltovarmuuskriittisiin kuljetuksiin varattujen ajoneuvojen ja alusten varaamisesta (s. 318). Huoltovarmuuskeskuksen (HVK) tietojärjestelmä ei sisällä tietoja varatuista ajoneuvoista, vaan HVK:n järjestelmän avulla voidaan kertoa Liikenne- ja viestintävirasto Traficomien järjestelmälle tehdyistä varauksista. Varaustiedot sijaitsevat siis Traficomien tietojärjestelmässä.

Valmiuslain lisäksi postiala ja laajempi logistiikkasektori toimivat viranomaisten kanssa myös sopimusperusteisissa tehtävissä, joihin voi sisältyä erilaisia velvoitteita ja vaatimuksia esimerkiksi eri valmiustasoja varten. Yksityisten palveluntuottajien näkökulmasta on tärkeää, että valmiuslain mukaisten velvoitteiden ja näiden sopimuksellisten velvoitteiden välinen suhde on selkeä ja ennakoitava. Kuten mietinnössä todetaan, erilaisten yhteiskunnallisten kriisitilanteiden hallinta ei perustu pelkästään poikkeusololainsäädäntöön, vaan myös normaaliolojen lainsäädännössä on runsaasti säännöksiä, joilla ohjataan häiriötilanteiden hallintaa. Poikkeusolojen lainsäädäntö ei poikkeusoloissakaan lähtökohtaisesti korvaa normaaliolojen lainsäädäntöä, vaan niitä sovelletaan rinnakkain ja toisiaan täydentävästi. Muun muassa postilain nojalla asetetun yleispalveluvollisuuden suhde valmiuslaissa asetettuihin velvollisuuksiin tulisi kuvata yksiselitteisesti.

Tässä kokonaisuudessa on olennaista varmistaa, että myös posti- ja logistiikkapalveluiden turvaamiseen liittyvät viranomaistarpeet ja velvoitteet muodostavat yhtenäisen ja oikeusvarman kehyksen, jossa eri lainsäädäntöjen ja sopimusten roolit eivät ole ristiriidassa ja jossa toimijoilla on riittävä ennakoitavuus varautumisensa toteuttamiseen.

Posti on myös ainoana valtakunnallisena postiyrityksenä mieluusti käytettävissä jatkovalmistelussa siten, että välttämättömien postipalveluiden rooli tulee tarvittavin osin täsmällisesti kirjatuksi.

Kunnioittavasti

Posti Group Oyj puolesta

Anna Storm

Johtaja, vastuullisuus ja yhteiskuntasuhteet

Päivi Rokkanen

Lakimies, Chief Compliance Officer